

Interstedelijk
Studenten
Overleg

De studiekeuzecheck

Het eindstation?!

April | 2016

Interstedelijk Studenten Overleg

Contactgegevens

+31 (0)30 23 02 666
www.iso.nl
iso@iso.nl

Bezoekadres

Bemuurde Weerd OZ 1
3514 AN Utrecht

Social Media

@HetISO
/ISOstudent

Samenvatting

Met de invoering van de wet Kwaliteit in Verscheidenheid (KiV) in 2014 bestaat de studiekeuzecheck (SKC), ook wel matching genoemd. De doelstelling vanuit landelijk beleid is het inzetten van SKC als middel om een goede studiekeuze te bevorderen en zodoende de rendementen te verbeteren. Het zou de aspirant-student namelijk genoeg handvatten moeten bieden om foute studiekeuzes te voorkomen. De feitelijke inrichting van de SKC wordt echter overgelaten aan de instellingen zelf. Zij zijn volledig vrij in het bedenken van de methoden, en de momenten waarop de SKC wordt aangeboden. Dit zorgt voor een zeer gedifferentieerd beeld van de SKC, waarbij er grote verschillen te herkennen zijn tussen instellingen.

De ervaringen die tot nu toe zijn opgedaan worden tot op zekere hoogte al gedeeld maar dit is tot op heden grotendeels middels kwantitatief onderzoek gedaan. Het ISO ziet hier daarom een gat in de bevindingen. Het is van groot belang om vanuit een kwalitatief perspectief de ervaring van de student bij de SKC nader te onderzoeken aangezien de student de 'consument' is van het product.

In deze inventarisatie gaat het ISO daarom op zoek naar de ervaring van de student bij de SKC en naar de faciliterende rol die instellingen hierin kunnen spelen. We hebben het verhaal achter de cijfers achterhaald middels een enquête, met onder andere open vragen, onder eerstejaarsstudenten van verschillende hogescholen en universiteiten, via de lidorganisaties van het ISO. Daarnaast zijn er focusgroepen gehouden met beleidsmedewerkers van instellingen, de VH en VSNU met studieadviseurs en met eerstejaarsstudenten.

Via dit onderzoek zijn er nu enkele aandachtspunten voor de SKC te onderscheiden. Ten eerste zijn er nog te veel studenten die deze tool ervaren als een verplichting in plaats van hun recht, door de wijze van communiceren rondom de SKC. De wijze waarop SKC nu wordt ingezet is voornamelijk door middel van eenrichtingsverkeer: de instelling krijgt de kans om de student te 'screenen' aan de hand van een vragenlijst, terwijl de student geen mogelijkheid krijgt om vragen aan de studie/instelling te stellen.

Ten tweede, ziet het ISO de SKC als kroonstuk van het LOB-traject dat een scholier op de middelbare school dient te doorlopen. Om dit daadwerkelijk als kroonstuk te laten functioneren – en te zorgen voor een warme overgang van het voortgezet onderwijs naar het hoger onderwijs – is het goed om studenten er bewust van te maken in ieder geval twee SKC-trajecten te doorlopen om zo een vergelijking te kunnen maken.

Tenslotte is het voor het ISO belangrijk dat de SKC vorm krijgt op elke instelling, in de vorm van daadwerkelijk contact tussen de aspirant-student en de instelling. Een (digitale) vragenlijst ziet het ISO als een tekortkoming voor de SKC. Daarom is het belangrijk dat instellingen worden aangezet tot het actiever ontwikkelen van volwaardige SKC-trajecten in samenspraak met studenten en experts.

Wanneer deze aandachtspunten worden meegenomen in de invulling van de SKC, kan echt gerealiseerd worden waar de SKC, en de bredere doelstellingen van de wet KiV voor bedoeld zijn: 'de juiste student op de juiste plek'.

Inhoud

1.	Inleiding	5
1.1.	Aanleiding	5
1.2.	Probleemschets	6
1.3.	Leeswijzer	6
2.	Context	7
2.1.	Doelstelling OCW	7
2.2.	Perspectief koepelverenigingen	8
2.3.	Onderzoek SKC.....	9
3.	Methoden	11
3.1	Documentatiestudies.....	11
3.2	Studentenenquête	12
3.3	Focusgroepen.....	13
3.4	Interviews	14
4.	Bevindingen	15
4.1	Bevindingen: de kwantitatieve inventarisatie onder studenten	15
4.2	Knelpunten organisatie SKC.....	15
4.3	4.3 Knelpunten inhoud SKC	17
5.	Bevindingen: de kwalitatieve inventarisatie.....	20
5.1	Introductie	20
5.1.1	Doelstelling SKC voor instellingen.....	20
5.1.2	Bruikbaarheid SKC voor instellingen.....	21
5.1.3	Good practice bruikbaarheid SKC	22
5.2	Doelstelling SKC voor studenten.....	23
5.2.1	Bruikbaarheid vorm SKC voor studenten.....	24
5.2.2	Bruikbaarheid terugkoppeling SKC voor studenten	25

6.	Conclusie.....	28
6.1	Het verhaal van de student.....	28
6.2	Waar staan we nu?	29
6.3	SKC volgens het ISO	29
7.	Bijlage 1: Enquête	31

1. Inleiding

Er zal in dit hoofdstuk eerst worden ingegaan op de reden voor deze inventarisatie. Op deze manier zal inzichtelijk worden gemaakt waarom er is gekozen om op deze manier de inventarisatie uit te voeren en welk doel hiermee wordt beoogd.

1.1. Aanleiding

De studiekeuzecheck (SKC), beter bekend als matching, heeft na de invoering in de wet Kwaliteit in Verscheidenheid (KIV) in 2014 veel stof doen opwaaien aangezien het betekende dat er veel extra geld en tijd moest worden ingezet voor de begeleiding van aspirant studenten tijdens hun studiekeuze. Sinds de invoering zijn instellingen verplicht om een SKC aan te bieden en zijn ze dus, elk op hun eigen manier, bezig met de implementatie en uitvoering daarvan.

De SKC-trajecten laten echter een grote differentiatie zien in aanpak, uitgangspunten en gekozen instrumenten. In februari 2014 publiceerde het ISO al een rapportage 'Risico's rondom de Studiekeuzecheck', waarin werd gewaarschuwd voor de risico's met betrekking tot de kwaliteit van de SKC-activiteiten voor aspirant-studenten.¹ Nu, twee jaar later, zien we dat het thema van SKC leeft in het Nederlandse hoger onderwijs. Veel hoger onderwijsinstellingen evalueren hun eigen SKC via de ervaringen van docenten en studenten. Landelijk doet ResearchNed in de Startmonitor kwantitatief onderzoek naar de mening van studenten over de SKC. De Vereniging van Nederlandse Universiteiten (VSNU) en de Vereniging Hogescholen (VH) ondernemen ook actie door het organiseren van congressen en evenementen om voor te lichten en kennis uit te wisselen. In de Tweede Kamer is, bij de behandeling van de Strategische Agenda 'De waarde(n) van weten', een motie aangenomen tot de versnelde uitvoering van een grootschalig onderzoek naar de SKC.²

Binnen deze onderzoeken staat centraal: wat werkt voor het maken van een goede studiekeuze? Hoe kunnen we SKC inzetten op een kostenefficiënte manier? En hoe kunnen we de student het beste ondersteunen? Deze vragen geven voor het ISO de aanleiding om een studentenperspectief te geven op de ontwikkelingen van de SKC.

¹ Interstedelijk Studenten Overleg (2014). *Risico's rondom de studiekeuzecheck*. Utrecht: Maarten Derksen

² Ministerie van OCW (2015). *De waarden van weten: Strategisch Agenda Hoger Onderwijs & Onderzoek 2015- 2015*. Den Haag: directie Hoger Onderwijs & Studiefinanciering

1.2. *Probleemschets*

Er wordt al veel kwantitatief onderzoek naar de SKC gedaan, maar een kwalitatieve evaluatie is tot nu toe uitgebleven. Het ISO ziet hier daarom een taak voor zichzelf. Het is van groot belang om vanuit een kwalitatief perspectief de ervaring van de student bij de SKC nader te onderzoeken. De SKC wordt in veel kwantitatieve analyses en onderzoekresultaten zowel vanuit instellingen als studenten overwegend positief gezien. Toch kost de SKC volgens instellingen veel tijd, werk en geld. Ook zien instellingen zelf vaak grote verschillen als zij hun eigen uitvoering van de SKC vergelijken met die van andere instellingen. Deze ervaringen neemt het ISO mee in deze inventarisatie aangezien dit van invloed kan zijn op de eventuele aanbevelingen die zullen worden gepresenteerd in het laatste hoofdstuk.

Hoewel veel onderzoeken een redelijk positief geluid laten horen, wordt nergens gekeken naar het verhaal achter de cijfers. Welke aspecten van SKC zijn voor studenten belangrijk, wat helpt hen om via de juiste begeleiding zelfselectie toe te passen en welke rol wijzen zij toe aan instellingen? Een kwalitatieve verkenning naar het echte verhaal van de student is daarom gewenst. Dit is niet ter vervanging van eerdere of komende studies, maar ter aanvulling. Ons startpunt is het startpunt van waaruit elk onderzoek naar de SKC zou moeten beginnen: de mening van de student. Vindt de student, waar de SKC-activiteiten immers voor zijn bedoeld, een studiekeuzecheck wel de moeite waard? Hoe kunnen we zorgen dat we de studenten echt helpen in hun studiekeuze zonder onnodige activiteiten op touw te zetten die de instelling veel kosten?

In deze inventarisatie gaan we op zoek naar de ervaring van de student bij de SKC en naar de faciliterende rol die instellingen hierin kunnen spelen. We hebben het verhaal achter de cijfers achterhaald middels een enquête, met onder andere open vragen, onder eerstejaarsstudenten van verschillende hogescholen en universiteiten, via de lidorganisaties van het ISO. Daarnaast zijn er focusgroepen gehouden met beleidsmedewerkers van instellingen, de VH en VSNU met studieadviseurs en met eerstejaarsstudenten.

1.3. *Leeswijzer*

We beginnen deze inventarisatie met een korte schets van de context van de SKC. Er wordt ingegaan op de vraag hoe de SKC is ontstaan en welk doel het ministerie van OCW, de VH en de VSNU voor ogen hebben. Ook zal het ISO-standpunt vanuit eerdere onderzoeken uiteen worden gezet. Na de context volgt een methodologische verantwoording, waarna we de bevindingen van de enquête, de interviews en de focusgroepen zullen presenteren. De resultaten worden opgesplitst in een kwantitatief en een kwalitatief deel. We sluiten af met een conclusie.

2. Context

2.1. Doelstelling OCW

Met de invoering van de wet Kwaliteit in Verscheidenheid (KiV) is er meer aandacht gekomen voor voorlichting, studiekeuze en begeleiding van studenten. Vanuit de gedachte dat op die manier de kans op studiesucces wordt vergroot. De wet KiV is erop gericht de juiste student op de juiste plek te krijgen en beoogt een einde te maken aan de hoge uitval en het switchgedrag onder studenten.³ Toch stopt op dit moment nog steeds ongeveer vier op de tien studenten in het hbo voortijdig met de opleiding. Bij studenten aan de universiteit gaat dit om drie op de tien studenten.⁴

Maatregelen die uit de wet KiV zijn voortgekomen, erop gericht om uitval te verminderen, zijn onder andere de vervroegde aanmelddatum van 1 mei, intensievere begeleiding van studenten en de SKC. Het doel van de SKC vanuit OCW is dat aspirant-studenten een meer bewuste keuze maken, waardoor de kans op studiesucces wordt vergroot. Meldt een aspirant-student zich ná 1 mei aan, of doet hij/zij niet mee aan een SKC – uitgezonderd met een goede reden – dan kan de aspirant-student zijn toelatingsrecht voor dat collegejaar op die instelling verliezen. Een hogeschool of universiteit heeft dan het recht om te beslissen of deze student nog kan worden toegelaten of niet. Het initiële doel vanuit OCW ligt in het vergroten van het studiesucces van studenten, mede door hen te helpen eerder de juiste keuze te maken. Hier ligt een rendementsoverweging aan ten grondslag, namelijk dat de verkeerde keuze van een student voor instellingen en de overheid tijd en geld kost. De vraag is of deze onderliggende overweging bijdraagt aan het hoofddoel: het helpen van studenten om eerder de juiste keuze te maken. Een rendementsanalyse kan de kwaliteit van de SKC in de weg staan.

In de strategische agenda 'De waarde(n) van weten' van OCW, wordt wederom gepleit voor het vergroten van studiesucces middels de SKC.⁵ Er wordt echter wel gewezen op het feit dat de komende jaren moet worden gekeken naar

³ Ministerie van OCW (2013). *Wetsvoorstel Kwaliteit in Verscheidenheid aanvaard*. Geraadpleegd op 25 maart 2016 via: <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-onderwijs-cultuur-en-wetenschap/nieuws/2013/07/10/wetsvoorstel-kwaliteit-in-verscheidenheid-aanvaard>

⁴ Van den Broek, A., Wartenbergh, F., Bendig-Jacobs, J., Braam, C. en Nooij, J. (2015). *Monitor beleidsmaatregelen 2015*. ResearchNed: Nijmegen.

⁵ Ministerie van OCW (2015). *De waarden van weten: Strategisch Agenda Hoger Onderwijs & Onderzoek 2015- 2015*. Den Haag: directie Hoger Onderwijs & Studiefinanciering

de eerste ervaringen met de SKC om te onderzoeken wat werkt. Uit eerste inventarisaties, waarnaar wordt verwezen in de strategische agenda, blijkt dat activiteiten op de instelling als het meest nuttig worden ervaren.⁶ Via deze activiteiten kan namelijk een breder doel worden gediend volgens OCW: het zorgt voor de eerste binding met de instelling en het kan het startpunt zijn voor de studieloopbaanbegeleiding. Op deze manier worden instellingen door OCW aangemoedigd te investeren in de SKC aangezien meer doelen worden ondervangen met het instrument.

De doelstelling vanuit landelijk beleid is het inzetten van SKC als middel om een goede studiekeuze te bevorderen en zodoende de rendementen te verbeteren. Het zou de aspirant-student namelijk genoeg handvatten moeten bieden om foute studiekeuzes te voorkomen. De feitelijke inrichting van de SKC wordt echter overgelaten aan de instellingen zelf. Zij zijn volledig vrij in het bedenken van de methoden, en de momenten waarop de SKC wordt aangeboden. Dit zorgt voor een zeer gedifferentieerd beeld van de SKC, waarbij er grote verschillen te herkennen zijn tussen instellingen. Dit roept de vraag op of de doelstelling van het landelijke beleid wel via deze opzet wordt gerealiseerd in de praktijk.

2.2. *Perspectief koepelverenigingen*

Ook de Vereniging Nederlandse Universiteiten (VSNU) en de Vereniging Hogescholen (VH) hebben elk een eigen beeld gevormd over de SKC. De VSNU staat volledig achter de introductie van de studiekeuzeadvies, maar benadrukt dat de inrichting en de invulling daarvan aan de universiteiten moet worden overgelaten.⁷ Zij spreken wel van een wederzijds commitment tussen de instelling en de student maar benadrukken dat de SKC-activiteiten om maatwerk vragen. Op deze manier wordt er recht gedaan aan de verscheidenheid van disciplines en opleidingen. Het doel, volgens de VSNU, is studenten bewust een keuze te laten maken.⁸ De VH moedigt hogescholen vooral aan om verder te experimenteren met de SKC.

⁶ Ministerie van OCW (2015). *De waarden van weten: Strategisch Agenda Hoger Onderwijs & Onderzoek 2015- 2015*. Den Haag: directie Hoger Onderwijs & Studiefinanciering

⁷ VSNU(2016). *Matchingsactiviteiten en het studiekeuzeadvies*. Geraadpleegd op 17 april 2016 via: <http://www.vsnu.nl/matchingsactiviteiten.html>

⁸ VSNU(2016). *Matchingsactiviteiten en het studiekeuzeadvies*. Geraadpleegd op 17 april 2016 via: <http://www.vsnu.nl/matchingsactiviteiten.html>

2.3. Onderzoek SKC

In de Strategische Agenda wordt gesproken over eerste inventarisaties waaruit blijkt dat binnen de SKC de activiteiten op de instelling (tegenover bijvoorbeeld online vragenlijsten of zelfstudie) door studenten als het meest nuttig worden ervaren. Zo blijkt bijvoorbeeld uit grootschalig kwantitatief onderzoek van ResearchNed dat een SKC, mits deze op locatie plaatsvindt, bijdraagt aan de overtuiging van een aspirant-student dat de opleiding bij hem of haar ‘matcht’. Daarnaast voelen aspirant-studenten zich zekerder over hun studiekeuze wanneer zij tijdens de SKC aan een combinatie van activiteiten hebben deelgenomen.⁹ Helaas komt uit hetzelfde onderzoek naar voren dat de SKC bij een groot deel van de instellingen alleen online plaatsvindt: 53 procent van de wo-studenten en 43 procent van de hbo-studenten binnen de startmonitor vulde slechts een online vragenlijst in.¹⁰ Deze bevindingen staan op gespannen voet met elkaar: het toont aan dat instellingen nog stappen kunnen zetten op het gebied van een goedwerkende SKC. Rutger Kappe (2015) geeft aan dat er onder de hogescholen twee verschillende ‘SKC’s’ te herkennen zijn: de ‘online SKC’ (gehanteerd door 40 procent van de hogescholen) en de ‘online inclusief een activiteit op de hogeschool SKC’ (gehanteerd door 60 procent van de hogescholen).¹¹ De activiteiten op de instelling lopen uiteen van een middag proefstuderen tot een persoonlijk gesprek. Dat veel instellingen onlineactiviteiten verkiezen boven activiteiten op locatie, kan te maken hebben met de hoge kosten die de SKC met zich meebrengt. Het realiseren van de SKC kost jaarlijks miljoenen. Toch blijken deze hoge kosten voor instellingen geen reden te zijn om een SKC vrijwillig te maken – en daarbij kosten te besparen, bij het merendeel van de hogescholen is de SKC namelijk alsnog verplicht.¹²

2.4. Het ISO en SKC

Het ISO is in een vroeg stadium betrokken geweest bij de voorbereiding van het wetsvoorstel KiV. Aandacht voor betere en eerlijke voorlichting voor aankomende studenten heeft voor het ISO een hoge prioriteit. Daarom heeft het ISO de

⁹ ResearchNed. *Vervroegde aanmelding, matching en studiekeuzecheck*. Eerste resultaten Startmonitor 2014-2015. VSNU-conferentie ‘Matcht het?’ op 3 december 2015

¹⁰ ResearchNed. *Vervroegde aanmelding, matching en studiekeuzecheck*. Eerste resultaten Startmonitor 2014-2015. VSNU-conferentie ‘Matcht het?’ op 3 december 2015

¹¹ Kappe, R. (2015). *Studiekeuzechecks in het hbo*. HO management, jaargang 4, 04-2015.

¹² Kappe, R. (2015). *Studiekeuzechecks in het hbo*. HO management, jaargang 4, 04-2015.

invoering van de SKC vanaf het begin aangemoedigd, omdat het wordt gezien als een belangrijk hulpmiddel voor aspirant-studenten tijdens hun studiekeuze.

Deze eerste resultaten van de SKC geven al aan hoe divers het beeld is van het instrument. Er lijkt veel aandacht te zijn bij het ministerie van OCW en bij de instellingen voor 'wat werkt'. Echter, vanwege het diverse karakter van de SKC is de relatie tussen de vorm van het instrument en de effectiviteit daarvan niet goed bloot te leggen. Deze onderzoeken geven daarom alleen een indicatie van de eerste ervaringen met de SKC.

Ook is er veel ingezet op eerlijke en transparante communicatie richting studenten over de SKC. Op deze manier wordt voorkomen dat SKC kan worden gebruikt of worden ervaren als een sluiproute naar grootschalige selectie. Voor het ISO is het van belang dat er echt sprake is van een tweerichtingskarakter tussen de instelling en de student: het is niet alleen het recht van een instelling om een student te leren kennen maar ook het recht van de student om de toekomstige opleiding te leren kennen.

Het ISO is dus voorstander van de SKC, maar heeft in eerder onderzoek al gewezen op een aantal risico's.¹³ Zo waarschuwde het ISO er in 2014 voor dat instellingen zelf financiële middelen vrij moeten maken voor de SKC, hierdoor is de kwaliteit van de SKC niet per definitie gewaarborgd. Ook is gewezen op het feit dat het veelal verplichte karakter van een SKC kan zorgen voor coördinatieproblemen als aspirant-studenten meerdere trajecten willen doorlopen. Ten slotte wees het ISO in het verleden op de toon van het advies dat uit een SKC voort kan komen: naar studenten die zich voor 1 mei voor een studie hebben aangemeld, moet – om verwarring en onrust te voorkomen - helder worden gecommuniceerd dat het studiekeuzeadvies vrijblijvend is.

Het ISO heeft de ontwikkelingen rondom de SKC sinds de invoering nauwlettend gevolgd. Het gevaar bestaat dat de SKC te eenzijdig wordt gebruikt, om op die manier het rendement van opleidingen te verhogen. Het ISO wil laten zien dat de SKC om meer dan rendement gaat en probeert dat in deze inventarisatie inzichtelijk maken. Op deze manier kan deze inventarisatie inzicht geven in de wensen van de gebruiker van het instrument.

¹³ Interstedelijk Studenten Overleg (2014). *Risico's rondom de studiekeuzecheck*. Utrecht: Maarten Derksen

3. Methoden

Het ISO wil in dit verkennende onderzoek naast de kwantitatieve onderbouwing de nadruk leggen op een kwalitatieve onderbouwing van het studentenperspectief op de SKC. Om deze inventarisatie gedegen neer te zetten is op verschillende manieren data verzameld. De onderzoeksmethoden kunnen worden uitgesplitst in een documentenonderzoek, een inventariserende enquête onder studenten, focusgroepen met (medezeggenschap)studenten en een focusgroep en interviews met SKC-verantwoordelijke beleidsmedewerkers en/of experts uit de koepels van universiteiten, hogescholen en studieadviseurs. Het doel van dit verkennende onderzoek is geweest om de ervaring van studenten rond de SKC weer te geven. Om deze ervaringen te kunnen plaatsen binnen alle informatie rondom de SKC, zijn er ook interviews en focusgroepen gehouden om andere perspectieven te achterhalen. Dit verkennende onderzoek kent geen representatieve steekproef van de gehele studentenpopulatie, maar is wat ons betreft wel een goed startpunt voor grootschalig onderzoek. We zijn voorzichtig in het verbinden van 'harde conclusies' aan de uitkomsten van dit onderzoek, in plaats daarvan zullen we aangeven waar belangrijke aandachtspunten voor de SKC liggen.

3.1 Documentatiestudies

Voor de documentatiestudie is gebruik gemaakt van SKC-beleidsplannen van universiteiten en hogescholen, onderzoeksresultaten en evaluatieverslagen van verschillende instellingen. Deze stukken zijn beschikbaar gesteld door verschillende instellingen. Ook is gebruik gemaakt van de evaluaties van instellingen die naar voren zijn gebracht op het VSNU-congres 'Matcht het?' op 3 december 2015.¹⁴ Van ruim vijftien ho instellingen, zeven hbo-instellingen en 8 universiteiten, zijn de SKC evaluaties bestudeerd. In deze analyse is gekeken naar de concepten: het doel van de SKC, de interne organisatieaanpak, de praktische SKC aanpak, de betrokkenheid van studenten bij het proces, de uiteindelijke evaluatie-uitkomsten van de SKC en de plannen voor doorontwikkeling na evaluatie. Ook is gekeken naar eerder uitgevoerde onderzoeken naar de SKC zoals 'SKC's in het hbo'¹⁵ en 'The Use of SKC as a Study Choice Aid by Maastricht

¹⁴ ResearchNed. *Vervroegde aanmelding, matching en studiekeuzecheck*. Eerste resultaten Startmonitor 2014-2015. VSNU-conferentie 'Matcht het?' op 3 december 2015

¹⁵ Kappe, R. (2015). Studiekeuzechecks in het hbo. *HO management, jaargang 4*, 04-2015.

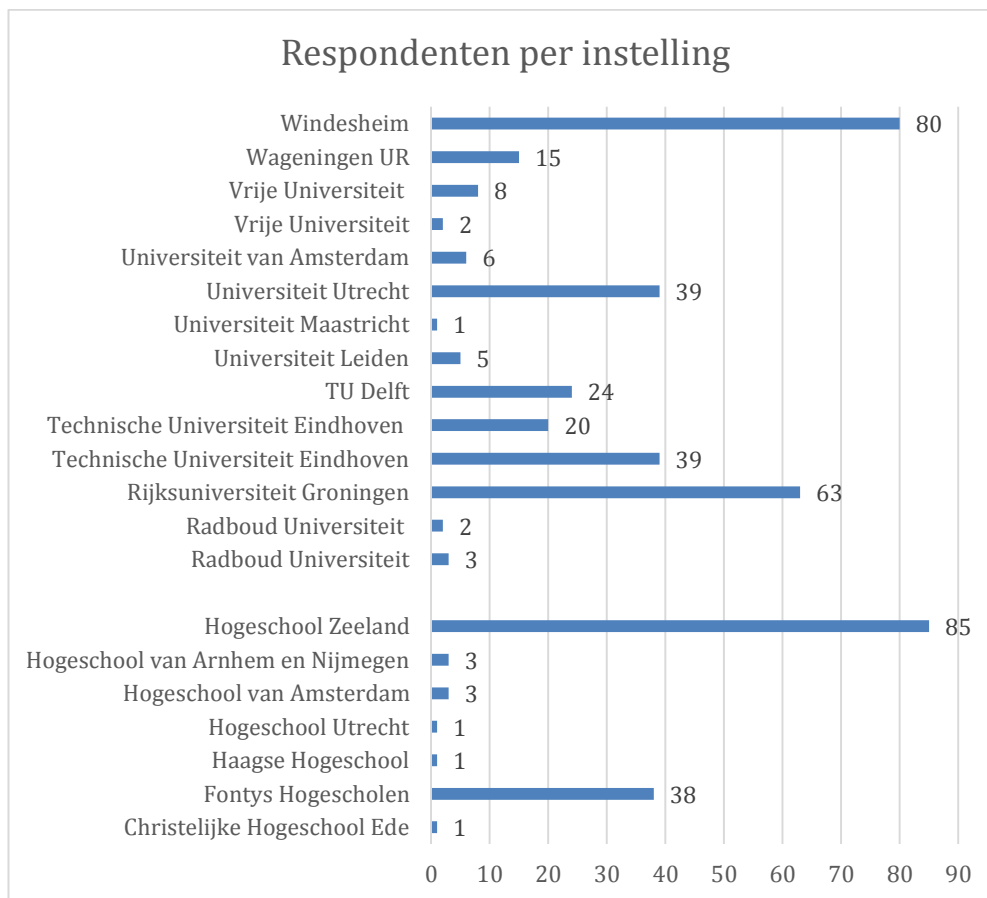
University's Bachelor in European Studies: Facilitating Transition to Higher Education?'.¹⁶

3.2 Studentenenquête

De enquête is gericht op studenten die een studiekeuzecheck in het studiejaar 2014-2015 hebben doorlopen en is digitaal en op papier via sociale media en lidorganisaties van het ISO verspreid. Uiteindelijk hebben 630 studenten van 20 verschillende hoger onderwijsinstellingen de enquête ingevuld. De enquête bestaat uit een aantal algemene, procedurele en inhoudelijke vragen over de SKC. Over de procedure van de SKC werd gevraagd aan hoeveel SKC's de student heeft deelgenomen, aan welke activiteiten werd deelgenomen, met welke mensen de student heeft gesproken tijdens de SKC-activiteiten en of de student is gevraagd om de doorlopen SKC te evalueren. Inhoudelijk werd aan de hand van stellingen gevraagd naar het nut en de meerwaarde van de SKC en naar de communicatie tijdens de SKC. Studenten konden tot slot in een vrije ruimte aangeven of er verbeterpunten zijn.

De ingevulde enquêtes zijn verwerkt en geanalyseerd in het programma Microsoft Excel. Dit programma is voor deze inventarisatie voldoende omdat we vooral beschrijvende statistieken geven. In de verwerking van de resultaten is rekening gehouden met de instellingen waar de verschillende studenten aan verbonden zijn. Een ruime hoeveelheid van de enquêtes is afkomstig van één instelling (hogeschool Windesheim), wat de resultaten van deze inventarisatie te veel zou kunnen beïnvloeden. Om die reden is gekeken naar de invloed van het aantal respondenten afkomstig van hogeschool Windesheim (A) op de overige respondenten (B) en de gehele steekproef (C). Na analyse kan worden vastgesteld dat er tussen de groep respondenten van A en C geen noemenswaardige verschillen zijn. Vervolgens is besloten om het aandeel van respondenten van Windesheim terug te brengen tot het zelfde aantal respondenten dat afkomstig was van Hogeschool Zeeland, waarmee de gehele steekproef is gecorrigeerd (D). Uit de groep respondenten van Windesheim zijn daarvoor aselect 80 respondenten gekozen die mee zijn genomen in de respondenten groep D. Er zijn in dit geval twee even grote groepen die elk een bovengemiddeld aandeel hebben in de steekproef. Bij het presenteren van de bevindingen zullen zowel de resultaten van de respondentengroep A (n=632) als D (n=441) zichtbaar zijn.

¹⁶ Bijsmans, P. & Harbers, P. (2014). The use of Matching as a Study Choice Aid by Maastricht University's Bachelor in European Studies: Facilitating Transition to Higher Education?. *Journal of Contemporary European Research*. Volume 10, issue 4, 2014.

Tabel 1 - Respondenten per instelling

3.3 Focusgroepen

Om meer inzicht te krijgen in het gedachtegoed van betrokkenen achter SKC is voor dit onderzoek een focusgroep gehouden onder beleidsmedewerkers van verschillende ho-instellingen die betrokken zijn bij de uitvoering van de SKC. Deelnemers aan deze focusgroep zijn willekeurig gekozen en uitgenodigd. Hierbij is de balans tussen hogescholen en universiteiten gewaarborgd. Bij deze focusgroep zijn eveneens de koepelorganisaties VSNU en VH aangeschoven. Het doel van deze focusgroep was niet enkel om de instellingen hun eigen verhaal en ervaringen te laten vertellen maar ook om de discussie op gang te brengen over het nut, de noodzaak en de praktische invulling en doorontwikkeling van SKC. De gesprekken van deze focusgroep zijn opgenomen om de uitspraken van de verschillende deelnemers op een objectieve wijze te kunnen verwerken in dit onderzoek. Voorafgaand aan deze focusgroep is een anonimiteitswaarborging gegeven, wat voor deze inventarisatie betekent dat de data voortkomend uit deze focusgroep niet herleidbaar zal zijn tot een specifieke instelling of persoon.

Daarnaast zijn focusgroepen georganiseerd onder drie groepen studenten. Dit betreft één groep met medezeggenschapstudenten en twee groepen met reguliere studenten. Aan deze focusgroepen hebben tussen de zes en tien mensen per groep deelgenomen. Het doel van deze focusgroepen was om het echte verhaal van de student te horen. Wat vinden deze studenten van SKC, hebben zij dit als nuttig ervaren, als een instrument bedoeld ter ondersteuning van hun studiekeuze, en waar zien zij dat verbeteringen mogelijk als gebruiker van het product? De groep medezeggenschapstudenten is meegenomen in dit onderzoek omdat zij als expert de ervaringen van hun achterban kunnen afwegen tegen de beleidsmatige doelen en mogelijkheden. De gesprekken in deze focusgroepen zijn eveneens opgenomen om de uitspraken van de verschillende deelnemers op een objectieve wijze te kunnen verwerken in dit onderzoek. Eveneens is voorafgaand aan deze focusgroepen een anonimiteitswaarborging gegeven.

3.4 Interviews

Er zijn zeven interviews gehouden met SKC-verantwoordelijken van de ho-instellingen, experts uit de koepels van universiteiten, hogescholen en studieadviseurs. Het doel achter de interviews met de SKC-verantwoordelijken van de ho-instellingen was tweeledig. Enerzijds om een beeld te vormen over de ervaringen van SKC per instelling; hoe wordt de SKC intern aangepakt, welke vorm heeft de SKC op de instelling aangenomen en wat zijn de ervaringen van studenten en medewerkers. Anderzijds hebben deze interviews een beeld gegeven van het perspectief van instellingen ten aanzien van de SKC. Duidelijk werd met welke insteek zij de SKC hebben ingevoerd, hoe dit is doorontwikkeld de afgelopen twee jaar en welke toekomst zij zien voor de SKC landelijk en binnen hun eigen instelling. Er werd ter plekke geparafraseerd en samengevat. Ten aanzien van de anonimiteitswaarborging is voorafgaand aan deze interviews vermeld dat enkel verwezen zal worden naar de instelling en niet naar één persoon.

Eveneens zijn interviews gehouden met medewerkers en bestuursleden van de VSNU, VH en de Landelijke Vereniging Studieadviseurs (LVSA). Het doel van deze interviews was om te achterhalen welk landelijk beeld er is bij deze organisaties omtrent SKC, een beeld dat gevormd is door zijn achterban van universiteiten en hogescholen. Eveneens is gesproken over de rol die zij zichzelf toedichten bij de doorontwikkeling van SKC de komende jaren. Ten aanzien van de anonimiteitswaarborging is voorafgaand aan deze interviews vastgesteld dat enkel verwezen zal worden naar de organisatie en niet naar één persoon.

4. Bevindingen

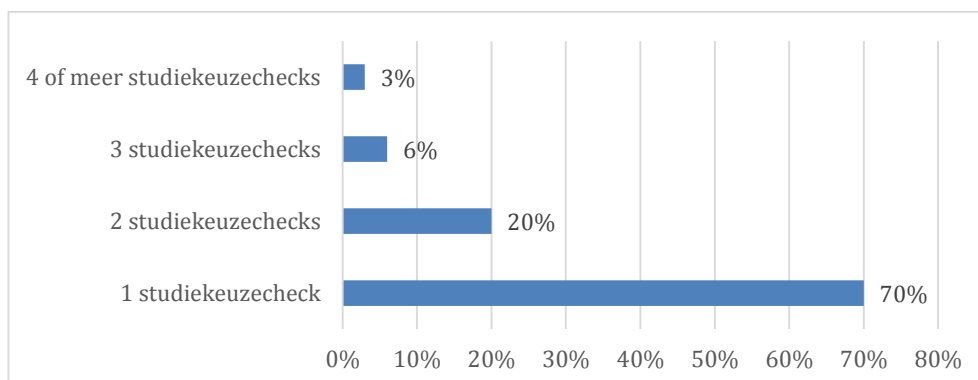
4.1 *Bevindingen: de kwantitatieve inventarisatie onder studenten*

In dit hoofdstuk volgt een analyse van de onderzoeksresultaten. De resultaten worden besproken aan de hand van de structuur van de enquête. Eerst worden de vragen over de procedure bij de SKC besproken, waarna wordt ingegaan op het beeld vanuit de student over de SKC.

In totaal hebben 630 studenten de enquête ingevuld, digitaal of op papier. Het aantal respondenten per instelling is in een grafiek weergegeven, en te vinden in de bijlage. In de steekproef is 66,8% van de respondenten verbonden aan een hbo-instelling, en 33,2% afkomstig van een universiteit. Deze verhouding komt overeen met de landelijke cijfers van hbo en wo-studenten in Nederland; 36,6% van de studenten in het hoger onderwijs volgt een opleiding aan een universiteit, en 63,4% volgt een opleiding aan een hbo-instelling (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS], 2016). Zoals in het vorige hoofdstuk, methoden, is aangekaart, is een groot deel van de data afkomstig geweest van één instelling. Hierdoor kan de data een vertekend beeld opleveren. Om deze reden zullen in dit hoofdstuk altijd de uitkomsten met correctie worden weergegeven. Bij de correctie is de groep die voornamelijk afkomstig is van één instelling willekeurig teruggebracht.

4.2 *Knelpunten organisatie SKC*

Aan de studenten is gevraagd aan hoeveel SKC's zij hebben deelgenomen. De resultaten hiervan zijn in grafiek 1 te vinden. Het is opvallend dat een overgrote meerderheid van aspirant-studenten kiest voor één SKC-traject ondanks de mogelijkheid om deel te nemen aan meerdere SKC-trajecten. Veel instellingen vinden dit gegeven niet opvallend, omdat de SKC daadwerkelijk bedoeld is als eindstation in de studieoriëntatie. Hier wordt later uitgebreider op ingegaan. Tegelijkertijd kan de SKC een twijfel wegnemen over de definitieve studiekeuze door deel te nemen aan meerdere SKC's van verschillende studies. Wanneer de aspirant-student voor aanvang van de SKC nog geen duidelijke keuze heeft gemaakt, lijkt de optie om deel te nemen aan meerdere SKC-trajecten daarom voor de hand liggend. Een praktisch bezwaar om niet deel te nemen aan verschillende SKC-trajecten is dat er op verschillende soms overlappende momenten activiteiten plaatsvinden. Omdat de onderdelen in een SKC-traject vrijwel altijd verplicht zijn, kan soms niet aan meerdere trajecten worden deelgenomen.

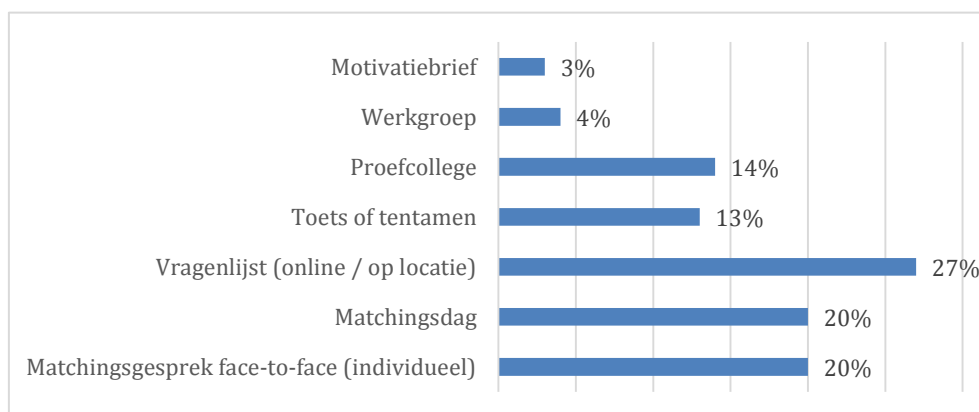

Tabel 2 - Aan hoeveel SKC-trajecten heb je deelgenomen?

In de enquête is voor respondenten ruimte voor het benoemen van verbeterpunten ingebouwd. Een respondent stelt hier: *“Het SKC-traject zou wat mij betreft eerder kunnen, zodat er nog voldoende ruimte is om te switchen”*. Aspirant-studenten die zich vroeg aanmelden voor een opleiding – en dus voor een SKC-traject – zouden op deze manier na het eerste SKC-traject een tweede SKC-traject kunnen doorlopen.

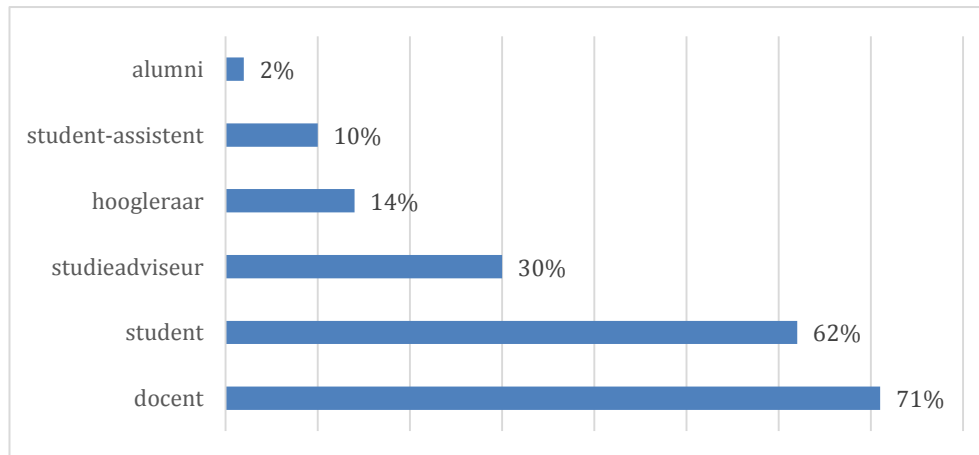
Om een globaal beeld te vormen van de veel voorkomende activiteiten, vroegen we respondenten aan welke activiteiten zij hebben deelgenomen. Respondenten hebben gemiddeld aan twee activiteiten deelgenomen, waarbij verreweg de meeste aspirant-studenten een digitale vragenlijst of een vragenlijst op papier hebben ingevuld. Veel respondenten gaven aan de vragenlijst niet altijd nuttig te vinden. De respondenten zien niet altijd de meerwaarde van een “te algemene en niet relevante vragenlijst”.

Wat bovendien opvalt is dat veel respondenten hebben aangegeven een persoonlijk gesprek (al dan niet na het invullen van de vragenlijst) te hebben

Tabel 3 - Aan welke activiteiten heb je in de SKC deelgenomen?

gehad bij de instelling. Veel studenten zochten naast de vragenlijst en andere onderdelen, die vaak minder persoonlijk zijn, toch de interactie met iemand van de opleiding.

Tabel 4 - Met welke mensen heb je gesproken tijdens je studiekeuzeactiviteiten?

De meeste interactie werd gezocht met docenten van de opleiding¹⁷. In totaal hadden 312 aspirant- studenten (71%) contact met een docent. Uit de enquêteresultaten kan niet worden afgeleid tijdens welke studiekeuzeactiviteit dit contact heeft plaatsgevonden.

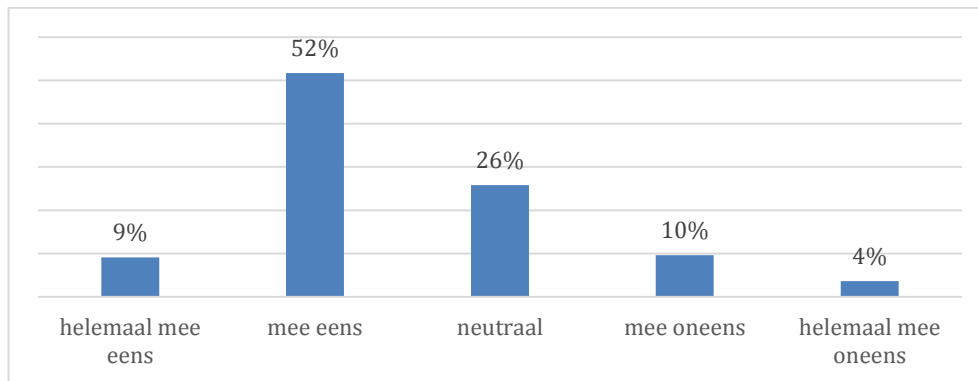
Daarnaast heeft 62% van de aspirant- studenten contact gehad met studenten van de betreffende opleiding die aanwezig waren tijdens SKC-activiteiten. Gemiddeld hebben aspirant-studenten twee keer contact gehad met iemand die hen meer informatie kon geven in aanloop naar de definitieve studiekeuze, en tijdens een studiekeuzeactiviteit.

4.3 4.3 Knelpunten inhoud SKC

In de enquête is zijn vragen gesteld over de ervaring van studenten bij het doorlopen van de SKC. In de figuur hieronder is te zien dat ruim de helft van de ondervraagde studenten (52%) het eens was met de stelling dat de SKC voor een beter beeld van de (definitieve) studie heeft gezorgd.

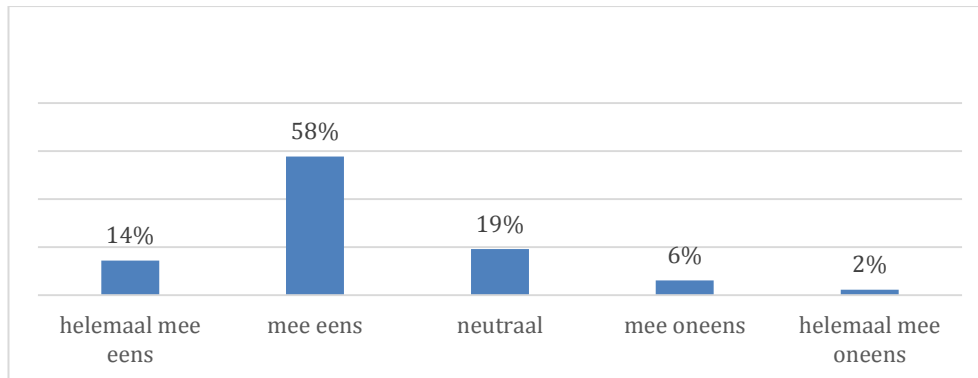
Aan studenten is via open vragen ook gevraagd wat zij van de SKC-activiteiten vonden. Een student schrijft hier: *“De [SKC] was zinvol. Je ziet hoe het eraan toegaat in de les, wat een duidelijk en concreet beeld geeft van de opleiding”*. Een andere student geeft aan: *“Ik vond de gevonden matches op basis van de vragenlijst en het gesprek erg bij mij passen”*. Veel studenten geven bovendien

¹⁷ Enquêteresultaten

Tabel 5 - De studiekeuzeactiviteiten hebben mij geholpen een beter beeld van de studie te krijgen

aan dat de SKC een duidelijke meerwaarde heeft in het beeldvormingsproces. Het gaat dan met name om de groep die het ook eens was met de stelling in figuur 3. Een betrekkelijk grote groep (29%) respondenten is neutraal in de beoordeling van deze stelling in de enquête. Zij hebben bij dezelfde open vraag veelal aangegeven dat de definitieve keuze al gemaakt was voor deelname aan de SKC. Voor hen was de SKC meer een verplichting, dan dat er veel nieuwe informatie uit naar voren kwam. Zo zegt een student: *“Ik wist al wat ik wilde gaan doen. Voor mij was de SKC dus niet echt nuttig, maar ik begrijp wel goed waarom de opleidingen dit aanbieden”*.

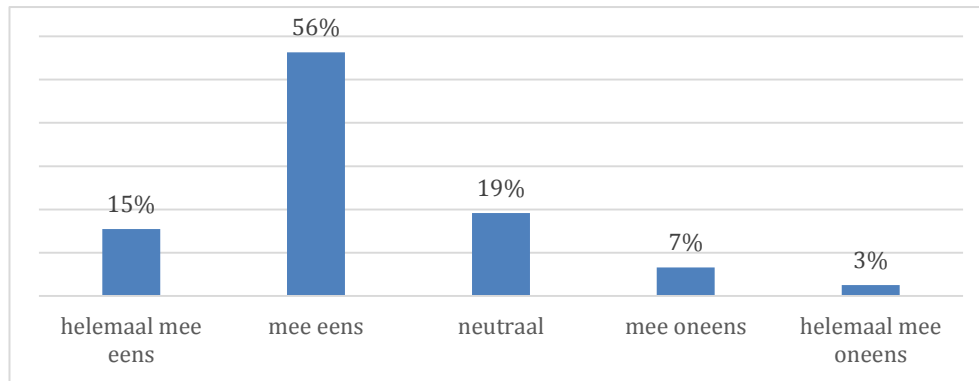

Tabel 6 - Ik kreeg de indruk dat de studiekeuzeactiviteiten bedoeld waren om mij als student te helpen.

Over het doel van SKC waren veel respondenten het eens. De SKC is daadwerkelijk bedoeld om studenten te helpen in de uiteindelijke keuze. De meerderheid (58%) gaf aan de indruk te hebben dat de studiekeuzeactiviteiten bedoeld waren om de student te helpen.¹⁸ In de open ruimte voor opmerkingen gaven veel studenten aan het gesprek een fijne manier te vinden om een beeld te krijgen bij de

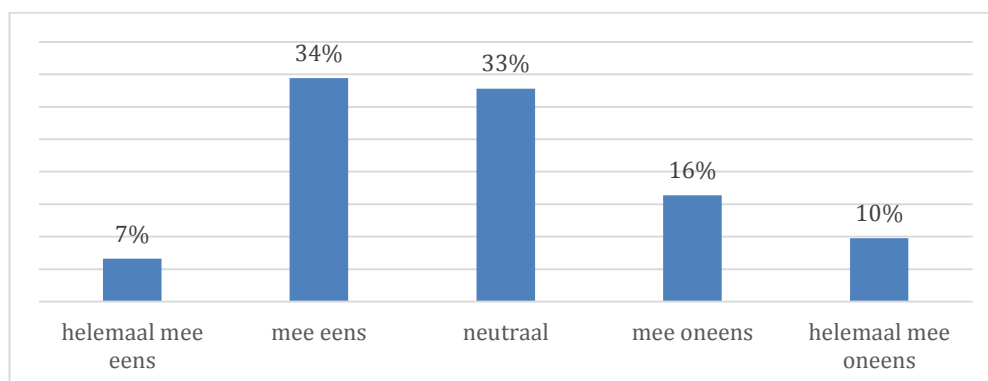
¹⁸ Enquêteresultaten

opleiding. Uit de antwoorden die in de open ruimte zijn gegeven blijkt dat een persoonlijk gesprek bij veel studenten bijdroeg aan het gevoel dat de aspirant-studenten gedurende de SKC serieus wordt genomen, en er aandacht voor hen is.

Tabel 7 - De instelling heeft naar mij goed gecommuniceerd over wat ik moest doen voor de studiekeuzeactiviteiten

Verder geeft een meerderheid van de studenten aan het eens met de stelling ‘de instelling heeft goed gecommuniceerd over wat je moet doen voor de studiekeuzeactiviteiten’. Ruim 71% was het eens met de stelling en ruim 23% stond neutraal tegenover deze stelling.

Tabel 8 - Als ik de keuze had, zou ik nogmaals deelnemen aan de studiekeuzeactiviteiten

Als laatst werd aan de respondenten gevraagd of zij opnieuw zouden deelnemen aan de verschillende studiekeuzeactiviteiten als zij hierin een keuze hadden. Een kleine meerderheid (41%) is het met de stelling eens, een relatief grote groep (33%) beoordeelde de stelling neutraal, en 26% was het oneens met deze stelling.

5. Bevindingen: de kwalitatieve inventarisatie

5.1 *Introductie*

De contextbeschrijving heeft laten zien dat de SKC een veel besproken onderwerp is binnen het Nederlands hoger onderwijs. De verschillende belanghebbenden kennen, zo blijkt uit deze inventarisatie, uiteenlopende doelstellingen. Deze doelstellingen worden zowel expliciet als impliciet kenbaar gemaakt. Dit lijkt eveneens in nauw verband te staan met de wijze waarop de SKC-activiteiten worden vormgegeven, en een plaats kennen binnen de onderwijsinstelling. Hieronder volgt een beschrijving van de perspectieven die instellingen en aspirant-studenten hebben ten aanzien van de SKC.

5.1.1 *Doelstelling SKC voor instellingen*

De primaire doelstelling die werd geformuleerd door het merendeel van de focusgroep met beleidsmedewerkers, was dat SKC een maatregel is die de student wordt aangeboden in het maken van een studiekeuze. Het meer onderliggende doel was de voorkoming of vermindering van studie-uitval.

In de individuele gesprekken met instellingen en de documentatie kwam daarentegen een verscheidenheid aan doelstellingen naar voren. Ten eerste stond de vermindering van uitstroom en het switchen van studenten als doel van SKC centraal¹⁹. *“Door middel van SKC-activiteiten dwing je middelbare scholieren om zichzelf al eerder te gaan oriënteren”*.²⁰ Een doel dat later door enkele instellingen persoonlijker is gemaakt door het monitoren van (aspirant-)studenten, waarbij SKC het begin is van het dossier voor de studieadviseurs. Een tweede doel dat zowel in enkele individuele gesprekken als in de focusgroep met beleidsmedewerkers naar voren kwam, is de binding met de opleiding door het gesprek aan te gaan met de docenten, medestudenten en anderen. Een derde doel dat door instellingen werd beschreven sluit aan bij de doelstelling die de focusgroep van beleidsmedewerkers centraal stelde: het bijdragen aan een meer overwogen studiekeuze.²¹ Een laatste doel van SKC is het corrigeren van foutieve beelden over een opleiding.²²

Deze genoemde doelstellingen komen dus (groten)deels overeen met het doel dat voort is gekomen uit de KiV. De beleidsmedewerkers SKC van instellingen herkennen het doel van OCW, het verhogen van het rendement middels een bewustere studiekeuze door de SKC. In het realiseren van de verschillende

¹⁹ Persoonlijke mededeling Technische Universiteit Delft, Rijksuniversiteit Groningen, Vrije Universiteit

²⁰ Persoonlijke mededeling Universiteit Utrecht

²¹ Persoonlijke mededeling Universiteit van Amsterdam

²² Persoonlijke mededeling Universiteit van Amsterdam

doelstellingen staan belangrijke praktische punten soms in de weg. Het gaat dan bijvoorbeeld om de druk die ligt op aspirant-studenten om een studiekeuze te maken en het feit dat de SKC eigenlijk op een ongelukkig moment plaatsvindt.

5.1.2 Bruikbaarheid SKC voor instellingen

Tussen én binnen de verschillende hoger onderwijsinstellingen is er een grote verscheidenheid aan opvattingen over de bruikbaarheid van de SKC-activiteiten. Zo zijn er argumenten aangedragen die op principiële gronden aangeven dat studenten niet moeten worden gepusht in het meteen maken van de juiste studiekeuze en dat de bruikbaarheid van de SKC niet moet worden overschat. Voorbeelden hiervan zijn: *“waarom mag je niet een keer fout kiezen”* en *“wat kunnen we verwachten van een ‘kind’ van 16-17 jaar oud”*.²³ Soortgelijke overwegingen zijn ook terug te vinden in de evaluatierapportages van enkele instellingen. Maar er waren ook praktische argumenten rondom de bruikbaarheid van de SKC: *“Het is een leuk idee, maar het werkt niet. In de studenten die het toch wel halen zijn we nu heel veel energie aan het stoppen terwijl we de studenten die we willen hebben, niet-BSA en switchers, niet [in de SKC] krijgen”*²⁴. Een bezwaar tegen de SKC vanuit instellingen is dat het organiseren van de SKC erg intensief is. Het kost veel tijd en energie om activiteiten als persoonlijke gesprekken en meeloopdagen op te zetten. Tijd die volgens enkele respondenten ook in de begeleiding van de huidige studenten had kunnen gaan zitten. Dit gevoel lijkt ook een samenhang te vinden met het gevoel van onmacht dat niet altijd de groep bereikt wordt die een SKC juist nodig heeft.

Desondanks was er in de focusgroepen en interviews consensus over het behoud van de SKC als instrument voor het hoger onderwijs.²⁵ In de focusgroep met beleidsmedewerkers SKC van verschillende hoger onderwijsinstellingen kwam naar voren dat SKC voor hen al een deel van het hoger onderwijs is geworden, *“een goede keten in de kritische reflectie van de student”*.²⁶ De SKC is volgens respondenten in deze focusgroep het sluitstuk van de voorlichting en een vliegende start voor de studieloopbaan. In dezelfde focusgroep met beleidsmedewerkers werd de discussie voorgelegd over de beoordelingscriteria en de daarbij behorende vorm van SKC. Uit deze discussie blijkt dat de tegenstellingen binnen en tussen instellingen zo groot zijn dat uniforme

²³ Persoonlijke mededeling Landelijke Vereniging van Studieadviseurs; Focusgroep 1;

²⁴ Focusgroep 1; Persoonlijke mededeling Landelijke Vereniging van Studieadviseurs

²⁵ Focusgroep 1

²⁶ Focusgroep 1

beoordelingscriteria niet mogelijk zijn. De vraag is ook of een uniforme realisatie van SKC noodzakelijk dan wel nuttig is. Vanuit instellingen kwam naar voren dat veel SKC-uitvoerders belemmeringen ervaren in het beoordelen van de studenten; op basis waarvan doe je dat en op welke manier? Richtlijnen hierover lijken gewenst, maar zijn tegelijkertijd ook ingewikkeld. De gedachtegang is namelijk dat elke opleiding anders is en daarom een andere invulling vereist, dit past bij de basis van waaruit het ministerie van OCW de SKC heeft ingericht in de KiV. Of instellingen de SKC volledig vrij moeten blijven invullen is veel discussie. Het zorgt er daardoor ook voor dat vergelijking tussen de instrumenten maar moeilijk te realiseren is en het zorgt voor een grote diversiteit aan SKC-trajecten die een aspirant student door kan lopen.

Uit de literatuur, interviews en de focusgroepen van deze inventarisatie blijkt dat er tal van voorspellers zijn, te weten: motivatie, vaardigheden (talent, aanleg), studievaardigheden, oriëntatie van de student en cijferlijsten. Echter, deze voorspellers blijken soms moeilijk te meten en er is veel discussie of deze voorspellers echt het studiesucces van een student, wanneer ze eenmaal zijn begonnen aan de opleiding, kunnen voorspellen. Daar zijn ook andere factoren van invloed, zoals de achtergrond van de student en de studie omstandigheden.

5.1.3 *Good practice bruikbaarheid SKC*

De reden waarom instellingen soms ook terughoudend reageren op het invoeren van een uitgebreid SKC traject, is vanwege de onverschilligheid die soms heerst onder studenten. Sommige instellingen zien dit terug doordat een deel van de studenten de vragenlijsten bijvoorbeeld al niet invult.²⁷ Instellingen zien deze zelfselectie eveneens terug in studenten die niet komen opdagen bij de start van de studie. Dit kan echter meer redenen hebben, waaronder het ervaren van een verplichtend karakter van een negatief SKC-advies waar studenten gehoor aan geven.

Waarom moet een instelling dan zoveel moeite doen om de studenten te laten 'matchen'? In onderzoek en evaluaties van de Universiteit Utrecht (UU) en de bachelor in European Studies van de Universiteit van Maastricht, respectievelijk drie en vijf jaar actief in het aanbieden van de SKC, wordt aangegeven dat doorontwikkeling en continue verbetering noodzakelijk is. Dan krijgt de SKC een eerlijke kans om zich te bewijzen, zowel in het belang van instellingen als van

²⁷ Bijsmans, P. & Harbers, P. (2014). The use of Matching as a Study Choice Aid by Maastricht University's Bachelor in European Studies: Facilitating Transition to Higher Education?. *Journal of Contemporary European Research*. Volume 10, issue 4, 2014; persoonlijke mededeling Hogeschool van Amsterdam

studenten. Deze doorontwikkeling bestaat uit het constant afstemmen van de SKC door middel van student- en medewerker evaluaties en best practices. Dit zorgt volgens hen voor een juiste invulling en gebruik van de tool voor de aspirant-student. Daarnaast leren de UU en de bachelor in European Studies van de Universiteit van Maastricht ons dat doorontwikkeling er uiteindelijk voor kan zorgen dat de SKC na een aantal jaar is ingebed binnen een instelling.

5.2 Doelstelling SKC voor studenten

De eerder getoonde resultaten laten al zien dat studenten in eerste instantie enthousiast zijn over SKC als tool om hen te ondersteunen in hun studiekeuze. Studenten uit de focusgroepen benoemden doelen als: ‘past de opleiding wel’ en ‘de laatste bevestiging’. Deze doelen lijken aan te sluiten bij de doelen die gesteld worden door de verschillende ho-instellingen. De kritische opmerkingen van studenten omtrent SKC waren met name gericht op de inhoudelijke duidelijkheid en het gebrek aan inzicht in de studie. Zij wisten vaak niet waar de SKC voor gebruikt werd en hoe het hen verder moest helpen. Gevoelsmatig doorliepen de studenten van de focusgroep de SKC enkel voor de instelling, zij ervoeren de SKC als een negatieve verplichting. Studenten misten vanuit de instelling een duidelijk doel en een goede toelichting over waar SKC voor bedoeld was. Waar de SKC als tool ontwikkeld is om studenten te ondersteunen in het maken van de juiste studiekeuze, lijkt dit niet altijd zo door studenten te worden ervaren. Het bleek ook dat een deel van de studenten vond dat er geen duidelijk beeld werd gegeven van de opleiding tijdens de SKC, terwijl dit een van de voornaamste en meest expliciete doelen van de SKC is.

Deze roep om een duidelijk doel lijkt ook aan te sluiten bij het gegeven dat studenten zich uitspraken over het verplichtende karakter van SKC. Dit gevoel van verplichting lijkt niet altijd mee te werken aan het te bereiken doel.

- “Ik had soms het idee dat het meer om de opleiding ging om een beeld te krijgen van mij, dan om mij een beeld van de opleiding te geven. Dit is een gemiste kans om een duidelijk beeld van de opleiding te geven en om een sfeer te creëren waarin aankomende studenten zich thuis voelen.” -*student*
- “Duidelijkheid! Niemand wist wat hij/zij kon verwachten.”-*student*
- “Duidelijker aangeven wat de opleidingen inhouden en wat je er later mee kunt.” -*student*
- “Alleen de ellenlange vragenlijst was wel voldoende. En het zou fijn zijn als het meer ging om de student. Naar mijn mening probeerde de universiteit er hier zelf achter te komen of jij als student wel bij hun paste in plaats van andersom.” -*student*

5.2.1 Bruikbaarheid vorm SKC voor studenten

De SKC kent een variëteit aan instrumenten die in meer of mindere mate worden gebruikt, waaronder de vragenlijst, het persoonlijke gesprek en de (meeloop)dag op de instelling. Zoals de enquêteresultaten laten zien werd bij de overgrote meerderheid van de studenten de SKC ingevuld door middel van een vragenlijst. Deze vragenlijsten werden door een groot deel van deze studenten, binnen de enquête evenals de focusgroepen, niet als nuttig ervaren. Zij misten de verfijning, een persoonlijke benadering, in de meeste SKC-activiteiten, in het bijzonder in de gebruikte vragenlijsten. De vragenlijsten waren volgens studenten niet persoonlijk, te algemeen, niet opleidings-specifiek, te lang, te ingewikkeld of kende te veel herhalende vragen.

- “Het kan iets diepgaander. Het voelt vrij onpersoonlijk als je slechts een reeks vragen invult die niet allemaal even belangrijk zijn.” - *student*
- “Het beeld wat ik had van de studie werd meteen in de goede richting veranderd, ik had na de opgaven een veel duidelijker beeld van de inhoud van de studie en wist daardoor zekerder dat ik het wilde gaan doen. Zeker iets om voort te zetten dus. Daarentegen was de vragenlijst echt veel te langdradig en het gesprek was niet constructief maar bangmakerij.” - *student*

De daaropvolgend meest gebruikte SKC-activiteit is het hebben van een gesprek met een betrokkene van de opleiding. Algemeen genomen werd deze activiteit positief beoordeeld. Wel plaatsten sommige studenten kritische noten bij de diepgang van het gesprek. In de focusgroep werd door de studenten aangegeven dat zij het gevoel hadden niet serieus te worden genomen, wanneer zij (vaak) van ver kwamen voor het gesprek en het een gesprek bleek te zijn van tien minuten waar niets over hen persoonlijk werd gevraagd. Dit riep bij een groot gedeelte van de studenten frustraties op.

Ook misten studenten de connectie tussen de veelgebruikte vragenlijst en een gesprek dat daarna in sommige gevallen volgde. Veel studenten gaven aan het gevoel te hebben dat er weinig werd gedaan met de door hen gegeven informatie in de motivatiebrieven, vragenlijsten en dergelijke. Deze persoonlijke koppeling werd ook gemist in de evaluatie van de vragenlijst, als die al werd gegeven.

- “Er moet een dieper gesprek worden gevoerd een op een met de studenten” – *student*
- “Meer gesprekken met personen in de studie zelf en een test over de vaardigheden die je moet hebben voor de studie.” - *student*

- “Ik zou wel een gesprekje willen hebben gehad met een docent/tutor. Ik heb alleen een mailtje gekregen met daarin mijn advies op basis van de toets, en niet meer.” - *student*

Een laatste veelgebruikt instrument was de dag op de instelling, waarbij colleges werden gevolgd, toetsen werden gemaakt of werd meegelopen met huidige studenten en/of alumni. De studenten beoordeelden deze activiteit in het algemeen positief. Echter gaven velen van hen aan dat zij het niet nuttig vonden, of zelfs een tijdsverspilling, omdat ze de activiteit nagenoeg gelijk vonden aan de voorlichtingsactiviteiten. De toegevoegde waarde nadat zij, gevoegsmatig hun keuze al hadden gemaakt, misten ze. Daardoor ervoeren sommige studenten de SKC als een verplichting en een beoordeling op hen als persoon vanuit de instelling. Dit lijkt haaks te staan op het idee van OCW en veel instellingen die de SKC zien als sluitstuk van de studieoriëntatie.

5.2.2 *Bruikbaarheid terugkoppeling SKC voor studenten*

Met de invoering van SKC is er veel discussie ontstaan over de criteria aan de hand waarvan aspirant-studenten moeten worden beoordeeld. Studenten stellen dat zij beoordeeld willen worden op hun motivatie voor de opleiding in plaats van hun kennis en kunde. Het gaat immers om het maken van een studiekeuze, deze keuze dient gemotiveerd te zijn. Daarom is een oordeel over hun studiekeuzeproces meer gepast dan een oordeel over hun bestaande kennis en kunde. Momenteel weten studenten nog niet goed waarop zij uiteindelijk beoordeeld worden.²⁸

- “Vertel de mensen die meedoen niet alleen dat ze een negatief advies hebben. Geef alsjeblieft meer informatie. Zeg dan liever wat ze kunnen verbeteren, of op welke vlakken ze te kort schieten. Je levert een hele vragenlijst in van meerdere pagina's tekst en het enige dat je terugkrijgt is positief advies of negatief advies. Waar ging ik fout? Wat kan ik verbeteren? Waarom zou ik niet geschikt zijn, volgens hen? Dat alles vertellen ze je gewoon niet. Dat vind ik nogal bizar. Alsof ze mensen willen afschrikken.” – *student*
- “Na de SKC bijvoorbeeld een kleine samenvatting of iets dergelijks via de mail sturen, zodat mensen later nog even terug kunnen kijken als ze iets willen overdenken.” - *student*

²⁸ Enquêteresultaten

- Het advies dat erna gegeven wordt vooral. Door iedereen werd totaal anders gekeken (de één was heel soepel, de ander had overal commentaar op). Iemand die A - advies had vond het achteraf helemaal niet bij haar passen en ik die B - advies heb past het perfect bij.” - *student*

Zowel in het gesprek als in de brief of mail met de terugkoppeling over de resultaten van de SKC werd veelal geen feedback gegeven op hoe de student het had gedaan en waarom hij of zij het gegeven advies had gekregen. Studenten weten dus niet altijd waar zij op beoordeeld worden, wie dit besluit en met welke motivatie dit positieve of negatieve advies werd gegeven.

Al met al misten zij transparantie omtrent de invulling van de SKC en in de communicatie van het uiteindelijke advies. Terwijl juist een persoonlijke benadering op dit gebied van de SKC, wordt aanbevolen door de studenten in de focusgroepen.²⁹

Ook kwamen veel frustraties van studenten voort uit de te laat gegeven adviezen, waardoor switchen of de oriëntatie op een andere studie in de knel kwam. Hierbij moet in het achterhoofd worden gehouden dat veel studenten gevoelsmatig al hun studiekeuze hebben gemaakt voordat zij de SKC moeten gaan doen, dit blijkt ook uit het gegeven dat veel studenten maar één studiekeuzetraject volgen.³⁰

- “Voordat de inschrijfdatum van alle opleidingen zijn verlopen, een SKC-dag organiseren, zodat je nog makkelijk een andere studie kan kiezen, als je erachter bent gekomen dat het je toch niet ligt.” - *student*

Dit lijkt ook aan te sluiten bij het grote aantal studenten met het gevoel van ‘verplichting’ rondom SKC³¹. Het wordt veelal niet gezien als een instrument om hen te helpen, ondanks dat ze wel veelal aangeven een beter beeld van de instelling/opleiding te krijgen, maar als instrument van de instelling om hen te selecteren. Dit lijkt ook te maken te hebben met de communicatie naar aspirant-studenten, waarin niet duidelijk wordt gecommuniceerd dat het een instrument is voor de student.

²⁹ Enquêteresultaten

³⁰ Enquêteresultaten

³¹ Enquêteresultaten

- “Het zou handig zijn als het niet verplicht was. Ik was waarschijnlijk nog steeds gegaan, maar ik zou me niet verplicht voelen en dat is beter vind ik.” - *student*
- “Niet zo erg als een verplichting laten voelen, maar meer stimuleren.” - *student*

SKC wordt, volgens studenten uit zowel de focusgroepen als mede de enquête, ingezet alsof het verplicht is en ook zo wordt ervaren door de student. Daarbij wordt ook nog te vaak het advies vormgegeven als een beoordeling in plaats van een advies, wat door de student ter harte moet worden genomen maar niet verplicht hoeft te worden opgevolgd.

Volgens de studies heeft SKC tevens als doel om zelfreflectie onder studenten te stimuleren en ze meer bewust te laten worden van hun ‘nieuwe’ stap in het hoger onderwijs en de verantwoordelijkheden die daarbij horen. Juist om zo een serieuze aanpak lijken sommige studenten ook te vragen. Vanuit de focusgroepen gaven zij hierbij aan dat ze op die manier ook beter in staat zijn om verschillende opleidingen, door de SKC trajecten, met elkaar te vergelijken. Aangezien je volgens de bevroegde studenten middels de meer serieuze aanpak een betere en vergelijkbare SKC neer kan zetten.³²

³² Focusgroep 2

6. Conclusie

Na de analyses in voorgaande hoofdstukken zal nu worden ingegaan op de eerste conclusies die getrokken kunnen worden uit de bevindingen. Hierin zal eerst een uiteenzetting plaatsvinden van het studentenperspectief, vervolgens het instellingsperspectief en ten slotte zullen hierin de verschillende opvattingen duidelijk worden gemaakt. Op basis hiervan zullen er ook eigen conclusies worden getrokken die bij kunnen dragen aan de doorontwikkeling van de SKC.

6.1 *Het verhaal van de student*

Overkoepelend kan gesteld worden dat de student SKC met name ziet als een instrument dat de instelling gebruikt ter beoordeling van de student; het eenrichtingsverkeer. SKC wordt, met name door de invulling en de mate van een serieuze aanpak nog niet gezien als een hulp-tool voor de student en haar studiekeuze. Dit blijkt eveneens uit de bevindingen dat menig student de daadwerkelijke doelstelling van de SKC nog niet helder voor ogen lijkt te hebben.

Opvallend was dat het overgrote deel van de studenten in de inventarisatie naar SKC aangeeft één SKC-traject te hebben doorlopen, terwijl SKC als een laatste vergelijking tussen twee (of meer) studies bedoeld is. Verreweg het meest gebruikte instrument binnen de SKC is de (digitale) vragenlijst. Studenten gaven aan te twijfelen aan het nut hiervan en ervoeren vooral een gebrek in het persoonlijke aspect van dit instrument. Ook wanneer zij de mogelijkheid krijgen tot een persoonlijk gesprek, misten velen hier de individuele en persoonlijke afstemming. Een zeer gemiste kans volgens hen. De respondenten gaven daarnaast met name de voorkeur aan face-to-face contact met de instelling om een beter beeld te krijgen van wat ze te wachten zou staan. Dit werd gezien als het begin van de binding aan de studie: het eerste contact met eventuele medestudenten en docenten. Deze binding ervoeren zij ook door SKC-dagen op de instelling. Echter laat de ervaring van de studenten zien dat instellingen tijdens open dagen voornamelijk gericht zijn op het actief werven in plaats van voorlichten van studenten.

Opvallend in gesprekken met studenten was dat er een voorkeur werd gegeven aan een serieuze vorm van SKC: er mag best wat worden verwacht van de aspirant-student tijdens de SKC. Dit ligt ook in lijn met de bevinding dat veel studenten van mening zijn dat de SKC behouden moet worden, mits dit persoonlijker en doelgerichter wordt gemaakt. Op deze manier kan een aspirant-student daadwerkelijk ervaren wat de studie inhoudt en krijgt de student een eerlijker beeld dan tijdens de open dagen van de instellingen. Hier hoort SKC een

duidelijk en belangrijk doel te dienen: eerlijke en heldere voorlichting, dan wel voorbereiding, voor de aspirant-student.

6.2 *Waar staan we nu?*

Ondanks de hoeveelheid financiën en tijd, zijn de meeste instellingen het er wel over eens dat de SKC een instrument in het hoger onderwijs is dat behouden moet worden.³³ Vanuit de focusgroep met beleidsmedewerkers SKC van verschillende hoger onderwijsinstellingen kwam naar voren dat SKC een onderdeel is geworden van de kritische reflectie van de student. Het vormt een sluitstuk van de voorlichting en is een vliegende start voor de studieloopbaan. De SKC wordt door veel instellingen gezien als een middel dat de student toestaat zichzelf te evalueren op de gemaakte studiekeuze. Echter met de ‘beoordeling’ van de toekomstige studenten zien veel instellingen nog wel problemen. Wat zijn bijvoorbeeld de juiste criteria om een student te ‘beoordelen’? We zien ook dat studenten momenteel nog niet goed weten waarop zij uiteindelijk beoordeeld worden, ze missen transparantie.³⁴ Waar uit literatuur en gesprekken een tal van selectiecriteria blijken, stellen de studenten uit deze inventarisatie dat zij ook hier op persoonlijke aspecten beoordeeld willen worden; op motivatie en hun studiekeuzeproces, niet kennis en kunde. De behoefte van de student aan een serieuze, persoonlijke en doelgerichte aanpak omtrent SKC lijkt nog niet altijd te worden herkend door de instelling.

6.3 *SKC volgens het ISO*

Het ISO pleit al sinds de invoering van de SKC voor het *recht* van de student op een SKC, dit dient gerespecteerd te worden. Door de wijze van communiceren rondom de SKC, in uitnodiging en advies, zijn er nog teveel studenten die deze tool ervaren als een verplichting in plaats van hun recht. De wijze waarop SKC nu wordt ingezet is voornamelijk door middel van eenrichtingsverkeer: de instelling krijgt de kans om de student te ‘screenen’ aan de hand van een vragenlijst, terwijl de student geen mogelijkheid krijgt om vragen aan de studie/instelling te stellen.

Het ISO ziet de SKC als kroonstuk van het LOB-traject dat een scholier op de middelbare school dient te doorlopen. Om dit daadwerkelijk als kroonstuk te laten functioneren – en te zorgen voor een warme overgang van het voortgezet onderwijs naar het hoger onderwijs – is het goed om studenten er bewust van te maken in ieder geval twee SKC-trajecten te doorlopen om zo een vergelijking te kunnen maken. Naast de realisatie van dit doel dienen instellingen ook actief een

³³ Focusgroep 1

³⁴ Enquêteresultaten

bijdrage te leveren in het mogelijk maken van het volgen van meerdere SKC-trajecten.

Voor het ISO is het belangrijk dat SKC serieus vorm krijgt op elke instelling, in de vorm van daadwerkelijk contact tussen de aspirant-student en de instelling. Een (digitale) vragenlijst ziet het ISO als een tekortkoming voor de SKC. Daarom is het belangrijk dat instellingen worden aangezet tot het actiever ontwikkelen van volwaardige SKC-trajecten in samenspraak met studenten en experts. De instelling moet hierbij worden aangezet tot het ontwikkelen van SKC-activiteiten die passen bij die opleiding, afgestemd op de behoefte van de student die daar studeert en gaat studeren. Instrumenten die een goede aanvulling zijn op elkaar; zodat het tweezijdige karakter van SKC gewaarborgd worden. Door persoonsgerichte vragenlijsten te combineren met activiteiten op de instelling, zoals colleges en gesprekken, kan SKC voor beide partijen winstgevend zijn. Als overkoepelend principe hierbij geldt dat een doelgerichte en vooral persoonlijke aanpak voorop dient te staan. Pas dan kan echt gerealiseerd worden waar SKC, en de bredere doelstellingen van de wet KiV voor bedoeld zijn: 'de juiste student op de juiste plek'.

Samengevat pleit het ISO voor de volgende aanbevelingen:

- Zorg voor een heldere en transparante communicatie vooraf en tijdens een SKC;
- Geef genoeg ruimte binnen de SKC aan aspirant-studenten om een opleiding te leren kennen zodat er tweerichtingsverkeer ontstaat tussen de opleiding en de student;
- Zorg voor een warme overgang tussen het voortgezet onderwijs en het hoger onderwijs middels een doorlopend LOB-traject met matching als kroonstuk;
- SKC in de vorm van slechts een (digitale) vragenlijst is te mager, benut de SKC en zorg voor een traject waarbij er oog is voor een persoonlijk karakter met een kennismaking tussen de instelling en de student;
- Betrek de medezeggenschap bij de doorontwikkeling van de SKC.

7. Bijlage 1: Enquête

1. Welke opleiding volg je momenteel?
2. Aan welke instelling?
3. Aan hoeveel matchingstrajecten heb je deelgenomen?
 - ◇ 1 matchingstraject
 - ◇ 2 matchingstrajecten
 - ◇ 3 matchingstrajecten
 - ◇ 4 matchingstrajecten of meer
4. Aan welke matchingsactiviteiten heb je in je matchingstraject deelgenomen? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
 - ◇ Matchingsgesprek face-to-face (individueel)
 - ◇ Matchingsdag op je instelling
 - ◇ Vragenlijst (online / op locatie)
 - ◇ Toets of tentamen
 - ◇ Proefcollege
 - ◇ Werkgroep
 - ◇ Motivatiebrief
 - ◇ Anders, nl.
5. Beschrijf hieronder kort wat je van de – door jou gevolgde – matchingsactiviteiten vond.
(open ruimte)
6. Met welke mensen heb je gesproken tijdens je studiekeuzeactiviteiten?
(meerdere antwoorden mogelijk)
 - ◇ Docent
 - ◇ Student
 - ◇ Hoogleraar
 - ◇ Student-assistent
 - ◇ Studietoelichting
 - ◇ Studietoelichting
 - ◇ Alumni
7. Heeft de instelling aan jou om een evaluatie van de studiekeuzeactiviteiten gevraagd?
 - ◇ Ja
 - ◇ Nee
8. Stelling: De studiekeuzeactiviteiten hebben mij geholpen om een beter beeld van de studie te krijgen.
 - ◇ Helemaal mee eens
 - ◇ Mee eens
 - ◇ Neutraal

- ◇ Mee oneens
 - ◇ Helemaal mee oneens
9. Stelling: Ik kreeg de indruk dat de studiekeuzeactiviteiten bedoeld waren om mij als student te helpen.
- ◇ Helemaal mee eens
 - ◇ Mee eens
 - ◇ Neutraal
 - ◇ Mee oneens
 - ◇ Helemaal mee oneens
10. De studiekeuzeactiviteiten voelden als een verplichting
- ◇ Waarom voelde de studiekeuzeactiviteiten als een verplichting?
Licht hieronder kort toe.
(open ruimte)
11. Stelling: De instelling heeft naar mij goed gecommuniceerd over wat ik moest doen voor de studiekeuzeactiviteiten.
- ◇ Helemaal mee eens
 - ◇ Mee eens
 - ◇ Neutraal
 - ◇ Mee oneens
 - ◇ Helemaal mee oneens
12. Stelling: Als ik de keuze had, zou ik alsnog deelnemen aan de studiekeuzeactiviteiten
- ◇ Helemaal mee eens
 - ◇ Mee eens
 - ◇ Neutraal
 - ◇ Mee oneens
 - ◇ Helemaal mee oneens

Wat kan er volgens jou anders in de studiekeuzeactiviteiten? Beschrijf het hieronder kort (open ruimte)

Auteurs

Simon Bloo

Hilde Feddema

Marith Meijer

Ontwerp

Jasper Sonderen

Over ISO

Het Interstedelijk Studenten Overleg is de grootste landelijke studentenorganisatie en behartigt de belangen van studenten uit het hoger onderwijs. Bij het ISO zijn 33 (aspirant) lidorganisaties en zes convenantpartners aangesloten, die samen ruim 688.000 studenten vertegenwoordigen. Het ISO is vaste gesprekspartner van onder andere het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de politieke partijen en de koepels van universiteiten en hogescholen.

Interstedelijk Studenten Overleg

Contactgegevens

 +31 (0)30 23 02 666

 www.iso.nl

 iso@iso.nl

Social Media

 @HetISO

 /ISOstudent

Bezoekadres

Bemuurde Weerd OZ 1
3514 AN Utrecht